

31. Vershlovkiy S.G. (2003). An adult as a subject of education. *Pedagogics*, 8. 3–9.
32. Zavalova O.B. (2000). Formation of professional speech image of the future wrestling coach. *PhD thesis*. Krasnoyarsk, 111.
33. Adeieva O.B. (2008). Preparation of future teachers for valeological education of pupils of general education institutions. *PhD thesis*. Odesa, 20.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2020.5(125).07

Гончарук В. А.
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Гомотюк О. Є.
доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний економічний університет.

Плетеницька Л. С.
доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик та технологій початкової
освіти, ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

Звоздецька В. Г.
Кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та соціальної роботи,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Ланчуковська Н. В.
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови факультету романо-германської
філології Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова

Хапіна О. В.
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови факультету романо-германської
філології Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Чиж А. Г.
викладач Луцького педагогічного коледжу, кафедра фізичного виховання

Максимчук І. А.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини, Маріупольський державний університет

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У КОНТЕКСТІ ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

На практичних заняттях з навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Культура професійного мовлення та спілкування», «Педагогіка», «Зміст і види професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту» ми прагнули розвинути у студентів педагогічну техніку, удосконалити їх педагогічні здібності як важливі складові педагогічної майстерності, зокрема: організаторські, творчі, перцептивні здібності, емоційну стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність. Для того, щоб майбутні учителі фізичної культури навчилися проводити самоаналіз своїх навичок педагогічної взаємодії нами були запропоновані такі теми для творчих роздумів: «Моя педагогічна культура», «Педагогіка: наука чи мистецтво», «Мої спогади про улюбленого вчителя», «Вчитель фізичної культури майбутнього» тощо. Включення студентів до особистісно-зорієнтованої діяльності через використання новітніх освітніх технологій та упровадження у навчальний процес спецкурсу «Основи розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури» уможливило розкриття потенціалу кожного майбутнього учителя фізичної культури. Комплексне дотримання вище перерахованих педагогічних умов забезпечило результативність розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: педагогічна техніка, фізична культура, педагогічні здібності, педагогічна майстерність, майбутні учителі, педагогічні умови.

Гончарук В. А., Гомотюк О. Є., Плетеницька Л. С., Звоздецька В. Г., Ланчуковская Н. В., Хапіна О. В., Чиж А. Г., Максимчук И. А. *Программа педагогической практики в контексте овладения основами педагогического общения. На практических занятиях по учебным дисциплинам «Введение в специальность», «Культура профессиональной речи и общения», «Педагогика», «Содержание и виды профессиональной деятельности в сфере физической культуры и спорта» мы стремились развить у студентов педагогической технике, усовершенствовать их педагогические способности как важные составляющие педагогического мастерства, в частности: организаторские, творческие, перцептивные способности, эмоциональную стабильность, оптимистическое прогнозирование, креативность. Для того, чтобы будущие учителя физической культуры научились проводить самоанализ своих навыков педагогического взаимодействия нами были предложены следующие темы для творческих размышлений: «Моя педагогическая культура», «Педагогика: наука или искусство», «Мои воспоминания о любимом учителе», «Учитель физической культуры будущего» и другие. Включение студентов к личностно-ориентированной деятельности через использование новейших образовательных технологий и внедрения в учебный процесс спецкурса «Основы развития*

педагогического мастерства будущих учителей физической культуры» сделало раскрытия потенциала каждого будущего учителя физической культуры. Комплексное соблюдение перечисленных педагогических условий обеспечило результативность развития педагогического мастерства будущих учителей физической культуры в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: педагогическая техника, физическая культура, педагогические способности, педагогическое мастерство, будущие учителя, педагогические условия.

Valentyna Honcharuk, Oksana Gomotiuk, Lidia Pletenytska, Valentyna Zvozdetska, Lanchukovska Nadiya, Khapina Oksana, Anatoliy Chyzh, Iryna Maksymchuk. *The program of pedagogical practice in the context of mastering the basics of pedagogical communication. We aimed to develop pedagogical techniques among students, improve their pedagogical abilities as important components of pedagogical excellence during practical classes in the educational disciplines "Introduction into the specialty", "Culture of professional speech and communication", "Pedagogy", "The content and types of professional activities in the field of physical culture and sports", in particular: organizational, creative, perceptual abilities, emotional stability, optimistic forecasting, For future physical culture teachers to learn how to introspect their skills in pedagogical interaction, we proposed such topics for creative reflection: "My pedagogical culture", "Pedagogy: science or art", "My memories of my favorite teacher", "Physical culture teacher of the future" etc. The inclusion of students in personally oriented activities through the use of the latest educational technologies and the introduction of a special course in the educational process "Fundamentals for the development of pedagogical skills of future physical education teachers" made it possible to reveal the potential of each future teacher of physical education. The comprehensive observance of the above-mentioned pedagogical conditions ensured the effectiveness of the pedagogical skills development of future physical education teachers in the process of training.*

Keywords: pedagogical technique, physical culture, pedagogical abilities, pedagogical skills, future teachers, pedagogical conditions.

Постановка проблеми. На практичних заняттях з навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Культура професійного мовлення та спілкування», «Педагогіка», «Зміст і види професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту» ми прагнули розвинути у студентів педагогічну техніку, удосконалити їх педагогічні здібності як важливі складові педагогічної майстерності, зокрема: організаторські, творчі, перцептивні здібності, емоційну стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність.

Також нами розроблено авторську програму педагогічної практики, що передбачала бажання оволодіти основами педагогічного спілкування, що дає змогу передавати свої знання щодо педагогічної майстерності іншим, виявити негативні якості властивості власного характеру та знайти шляхи щодо їх подолання тощо, розвиток вмінь розумно й тактовно розв'язувати неминучі в шкільному житті конфліктні ситуації та суперечності.

Мета полягає в теоретичному та методичному обґрунтуванні програми педагогічної практики, у контексті оволодіння основами педагогічного спілкування.

Виклад основного матеріалу. Для розвитку позитивної мотивації майбутніх учителів фізичної культури до оволодіння ними педагогічною майстерністю важливим є набуття необхідних теоретичних знань студентами ЕГ. Під час експерименту їм було запропоновано відвідати заняття педагогічного гуртка на тему: «Педагогічна майстерність майбутнього вчителя». Основним завданням гуртка є всебічний розвиток особистості, її нахилів, здібностей, талантів, забезпечення професійного зростання, поглиблене ознайомлення з поняттям «педагогічна майстерність», її сутністю, структурою, шляхами розвитку.

Для того, щоб майбутні учителі фізичної культури навчилися проводити самоаналіз своїх навичок педагогічної взаємодії нами були запропоновані такі теми для творчих роздумів: «Моя педагогічна культура», «Педагогіка: наука чи мистецтво», «Мої спогади про улюбленого вчителя», «Вчитель фізичної культури майбутнього» тощо.

Наш досвід опанування студентами основ педагогічної майстерності переконує, що для оптимізації цього процесу доцільно навчати їх не стільки вербально, скільки практично, залучаючи до роботи в межах ВНЗ.

Досягнуті перші позитивні результати в навчанні студентів ЕГ основ самоорганізації схилили нас до думки про доцільність введення до навчального плану спеціального інтегрованого курсу з умовною назвою «Основи розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури». Розширення знань майбутніх учителів фізичної культури забезпечить їм надійну основу успішної подальшої життєдіяльності. Такі знання значно поглиблюють рівень науково-методичної підготовки майбутнього педагога, насамперед, у галузі пізнання людської природи та закономірностей становлення особистості на всіх її вікових етапах, що вкрай важливо саме для вчителя фізичної культури.

Програма варіативної навчальної дисципліни (спецкурсу) передбачала вивчення трьох змістових модулів «Педагогічна майстерність вчителя як комплекс властивостей особистості педагога», «Майстерність педагогічної взаємодії», «Проектування педагогічної взаємодії».

Діяльність викладача, який навчає молодих людей педагогічній майстерності, потребує від нього знань про людську природу, бути самому творцем особистості, здатної дійти життєвого успіху.

Завдяки проведеним заняттям гуртка студентами ЕГ, поряд з поняттям «педагогічна майстерність» були засвоєні такі основні поняття: самовиховання – свідома діяльність людини, спрямована на розвиток у себе позитивних якостей особистості; самонавчання – саморегульоване набуття знань та вмінь без допомоги професійного педагога; самооцінювання – оцінювання людиною власних якостей, переваг і недоліків; самореалізація – впровадження в життя своїх внутрішніх можливостей та здібностей; саморегуляція – процес управління людиною власними психологічними та фізіологічними станами, а також вчинками; саморозвиток – процес збагачення здібностей чи інших особистісних якостей людини під час різних видів її доцільної діяльності, основою якого є набуття соціального досвіду та досягнень культури, втілених у реаліях,

залучених у процес тієї чи іншої діяльності; самоусвідомлення – усвідомлення людиною самої себе, своїх власних якостей; самоосвіта – систематична навчальна діяльність, побудована на самостійному вивченні якогось питання чи проблеми з періодичними консультаціями у фахівця чи без нього.

Коли кількість цих термінів зростає до десятків, назріла необхідність у створенні спеціалізованого словника. Спеціалізований словник (від. лат. *specialis* – особливий) – одна з форм словників, що являє собою відокремлення і створення інформаційного джерела, спрямованого на поглиблене вивчення термінології стосовно розуміння особистістю самої себе і роботи над своєю індивідуальністю.

Другою педагогічною умовою є забезпечення цілісності, неперервності й системності змісту розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури.

Цілісність – це внутрішня єдність об'єкта, його відносна автономність, незалежність від навколишнього середовища. В освітній системі, де людина виступає метою і суб'єктом діяльності, цей принцип визначає всі складові її компоненти: цілі, структуру, зміст, способи організації багаторівневої підготовки.

Цілісність забезпечується, насамперед, органічною наступністю різних видів діяльності викладачів та студентів.

Цілісність розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки передбачала, що кожен етап цього процесу розглядався як ланка в загальному освітньому процесі, в якому, з одного боку, розвиваються складові ПМ, набуті на попередніх етапах навчання, а з іншого – готуються можливості для розвитку цієї якості на подальших етапах. Зміна в одній ланці системи неминує призведе до зміни всієї системи в цілому. А забезпечення цілісності системи шляхом інтеграції всіх її ланок в єдине ціле додасть їй нової якості. Це тривалий процес, який не може носити тимчасового, половинчастого характеру і вимагає застосування усіх методів, форм і засобів розвитку педагогічної майстерності.

Методичні засади навчання фізичній культурі ґрунтуються на багатоаспектних факторах, що можуть бути узагальнені двома принципами: неперервність і наступність. Як зазначає дослідник багаторівневого навчання фізичній культурі Р. Маслюк, «Одним із головних принципів, на якому ґрунтується сучасна державна політика України в галузі фізичної культури і спорту, є неперервність і наступність фізичного виховання різних вікових груп учнівської молоді на всіх рівнях освіти. Неперервність і наступність фізичного виховання учнівської молоді в системі освіти забезпечуються: законодавчою нормативно-правовою базою у сфері фізичної культури, спорту та освіти; навчальними програмами різних рівнів освіти з фізичної культури; систематичним використанням засобів фізичної культури у режимі навчального і позанавчального часу; поєднанням різних форм занять фізичними вправами, спортом і туризмом упродовж навчального тижня; системою гігієнічного навчання і виховання, формування навичок здорового способу життя; контролем за динамікою фізичної підготовленості учнів і студентів; взаємодією державних і громадських спортивних організацій» [137, с. 63].

Принцип неперервності у викладанні навчального предмету «Фізична культура» більш важливий, чим для інших дисциплін, оскільки пов'язаний з фізичним розвитком, який можливий тільки за тривалих регулярних системних занять. Науковці описують принцип неперервності у фізичному вихованні як довготривале у часі (в ідеалі – постійне) формування всебічно розвиненої особистості (вихованця або фахівця з фізичної культури), фізичне здоров'я, показники, спортивні вміння якої тільки один із компонентів фізкультурної й загальнокультурної грамотності [Там само, с.63].

Інший принцип, що впливає на методичні основи фізкультурної освіти є її ступеневість, що тісно пов'язана з наступністю й неперервністю. Науковці вказують, що підготовка фахівця з фізичної культури в діапазоні бакалавр – спеціаліст – магістр можливий завдяки наявності в освітньому просторі нормативних документів, багаторічного досвіду реалізації вищої освіти для вчителів фізичної культури, наявності й постійному вдосконаленні навчальних програм і конкретних освітніх цілей (вимог до ЗУН випускника на рівні бакалавра, магістра тощо) [137, с. 64].

Аналіз праць зарубіжних науковців дав нам змогу визначити, які саме компетентнісні характеристики майбутнього вчителя фізичної культури можна сформувати в рамках сучасного ВНЗ. Так, дослідники В. Маслов, В. Видрін, В. Сластьонін, Н. Зволінська, В. Безпалько, Н. Кузьміна, узагальнюючи професіограму вчителя фізичної культури вказують, що основними професійними якостями майбутнього вчителя фізичної культури є здатність, враховуючи специфіку предмета «Фізичне виховання», вміти навчати, виховувати, розвивати, соціалізувати учнів з допомогою сучасних педагогічних, психологічних і соціальних прийомів; досягати з учнівським колективом педагогічних та фізичних стандартів, не порушуючи прав і свобод, враховуючи індивідуальні можливості, вимоги техніки безпеки, реалізовувати й досягати освітніх цілей в атмосфері здорової конкуренції, змагальництва, суперництва й потягу до самовдосконалення [38; 135; 136; 13; 102].

Науковець О. Онопрієнко узагальнює комплекс цих вимог трьома блоками: «Професійні вимоги до вчителя фізичної культури повинні складатися з трьох основних комплексів: загальнокультурних якостей; характеристик, що визначають специфіку професії; знань, умінь і навичок спеціальності. Ці комплекси закладено в систему галузевих стандартів вищої освіти, які складаються з набору нормативних і навчально-методичних документів за певними напрямками підготовки та спеціальностями» [151, с. 53].

Саме тому цілісність, неперервність й системність змісту розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури забезпечувалась поєднанням індивідуальної (самостійної) роботи для покращення розуміння процесів власного особистісного та професійного становлення, ПМ; групової роботи з формування відповідних особистісних якостей, у тому числі й умінь та навичок педагогічної взаємодії та професійних навичок, в контексті особистісно-орієнтованого підходу.

Дисципліни «Педагогіка» й «Історія педагогіки» є базовими в дидактичному процесі розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури. Причому, курс «Історія педагогіки», що відповідно до навчального плану вивчається на першому курсі, є першою сходинкою в освоєнні теоретичних основ педагогічної майстерності фахівця, а курс «Педагогіка» – практичним етапом у цьому процесі. На жаль, не всі навчальні плани підготовки бакалаврів середньої освіти з професійною кваліфікацією «вчитель фізичної культури» передбачають вивчення курсу «Історія педагогіки». Тому ми

переглянули змістовий компонент робочої програми із «Педагогіки» й спробували скоригувати її, виходячи зі специфіки функцій учителя фізичної культури та необхідності розвитку в нього педагогічної майстерності.

У нашому варіанті програми зроблена спроба, ґрунтуючись на концепції й змісті програми курсу «Педагогіка» для педагогічних ВНЗ, зорієнтувати студентів на спеціальність «Вчитель фізичної культури».

Знання в галузі педагогіки допоможуть формуванню цілісного уявлення майбутнього вчителя фізичної культури про особистісні особливості людини як чинники успішності оволодіння й здійснення навчальної й професійної діяльності, будуть сприяти розвитку вмінь учитися, розвитку культури розумової праці, самоосвіти; дозволять більш ефективно приймати рішення з опорою на педагогічні знання.

Цей курс покликаний сформувати основи ПМ майбутнього вчителя фізичної культури, його педагогічного мислення, розвинути здатність осмислювати педагогічну дійсність, навчити в майбутньому приймати найбільш ефективні, педагогічно доцільні рішення, що відповідають педагогічним закономірностям, принципам виховання й освіти.

На нашу думку, необхідно посилити й аксіологічний аспект, тому що проблема цінностей є актуальною для фахівця фізичної культури. В змісті цього курсу розглядаються провідні проблеми науки, виділений категоріальний апарат, визначена пріоритетна роль виховних завдань у системі педагогічних знань й умінь.

У свою чергу, кожна тема програми містить матеріал, що спрямований на розвиток структурних компонентів педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури. Слід зазначити, що всі функціональні й структурні компоненти ПМ не можуть існувати ізольовано, вони тісно взаємозалежні й переплетені. Їхній поділ у структурі програми дуже умовно. Тому, акцентуючи увагу на певному компоненті, ми передбачаємо й наявність інших.

Розвиток такої важливої складової педагогічної майстерності як гуманістична спрямованість студентів досягається шляхом їхньої участі в різних видах практики і в позааудиторній роботі. Адже практика є системоутворювальним чинником професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури, провідним чинником його професійного саморозвитку, формування індивідуального творчого стилю фахової діяльності. Саме педагогічна практика поєднує теоретичну готовність студентів із майбутньою професійною діяльністю, сприяє набуттю ними досвіду. На цій підставі скоординовано програму педагогічної практики так, щоб вона була максимально наближена до майбутньої педагогічної діяльності в контексті розвитку педагогічної майстерності.

Упровадження комплексу заходів і засобів позааудиторної роботи, (самостійна робота, науково-дослідна робота, культурно-дозвіллева діяльність, спортивна діяльність, волонтерська діяльність, студентське самоврядування) стимулювало соціальний, духовний, інтелектуальний і моральний розвиток майбутнього учителя фізичної культури. Тому позааудиторну діяльність можна розглянути як єдину систему, усі елементи якої взаємопов'язані між собою, й у комплексі вони розвивають педагогічну майстерність майбутнього учителя фізичної культури.

Третьою педагогічною умовою розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури визначаємо – використання новітніх освітніх технологій для розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури.

Методи, наявні в арсеналі педагогів вищої школи в галузі фізичної культури, за словами В. Палучі, можна поділити на: «теоретично зорієнтовані – спрямовані на набуття знань; практично зорієнтовані – спрямовані на набуття окремих умінь; квазіпрофесійні – спрямовані на перенос знань і вмінь у діяльність, що наближена до професійної [154, с.91].

Новітня педагогічна парадигма відкритої інклюзивної неперервної вищої педагогічної освіти зі спеціальності «Фізична культура» на рубежі II – III тисячоліття покликана до життя комплекс форм і методів, котрі, починаючи з 1990-х рр. були скеровані на інтерактивність, проблемність та пошуковість в рамках як загальнопедагогічної, так і спеціальної підготовки: лекції (проблемні, дискусійні, евристичні), семінари (проблемні, інтерактивні, проектні), тренінги (педагогічні, психологічні, спортивні), а також низка методів у рамках вищевказаних форм навчальної діяльності: рольові ігри, конференції, вирішення проблемних ситуацій та завдань, використання, обговорення й створення мультимедійного продукту (презентації, фільми, заочні екскурсії тощо). Незважаючи на новий арсенал форм і методів навчання майбутніх учителів фізичної культури, актуальними залишаються класичні, але вдосконалені форми і методи роботи: бесіди, практикуми, педагогічна практика, робота в лабораторіях, самостійне вивчення навчального матеріалу, фізичні вправи, змагання, участь в культурному, науковому й спортивному житті міста тощо.

На сучасному етапі фізична культура набула особливого статусу через актуалізацію проблем здоров'я, розвитку й реалізації особистості в інформаційному глобалізованому суспільстві. Нова концепція фізичної культури як навчального предмета пов'язана з неперервністю й відкритістю вищої освіти, її гуманітаризацією й міждисциплінарністю. Методичні особливості навчання майбутнього учителя фізкультури ґрунтуються, окрім вищевказаного, на принципах ступеневості й постійного самовдосконалення. Методи розвитку педагогічної майстерності вчителя фізичної культури можна поділити на теоретично зорієнтовані, практично зорієнтовані й квазіпрофесійні. На сучасному етапі вони включають класичні (лекція, семінар, бесіда, практикум, лабораторна робота, педагогічна практика, пошукова робота) та новітні (проблемне навчання, інтерактивне навчання, проективні техніки, тренінги, залучення мультимедійних та інформаційних технологій).

Найбільш вдалими дидактичними засобами розвитку педагогічної майстерності є слово викладача, за допомогою якого він спонукає студентів до роздумів над матеріалом, що вивчається; наукова література, зокрема, підручники і навчальні посібники, технічні засоби, комп'ютери.

Дослідниця І. Доброскок запропонувала таку класифікацію педагогічних технологій, а саме:

- структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

- інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (у т. ч. електронних);

- професійно-ділові ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються вміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо);

- тренінгові засоби: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, розв'язання управлінських завдань);

- інформаційно-комп'ютерні технології, що реалізуються у дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина-машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо);

- діалогово-комунікаційні технології: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня [84].

Останнім часом в практику роботи вищої школи входять освітні інформаційні технології. Інформаційно-технологічний підхід (застосування комп'ютерних програм) підвищує якість навчання, об'єктивність контролю знань.

Провідні види комп'ютерних програм, що створені в світі, в тому числі і в Україні, за їхніми дидактичними функціями можна поділити на: комп'ютерний підручник; комп'ютерні навчальні програми, тренажери, ігрові програми, предметно-орієнтовані середовища. Розвиток мультимедійних технологій пов'язаний зі створенням мультимедіа продуктів, тобто електронних книг, мультимедіа енциклопедій, комп'ютерних баз даних, фільмів тощо [109].

У вищій школі є різні форми навчання: лекції, практичні заняття (семінари, практичні і лабораторні роботи), самостійна робота студентів під контролем викладача, науково-дослідна робота, виробнича практика. Вони становлять організаційну сторону процесу навчання.

Серед важливих якостей учителя фізичної культури ми висуваємо здатність вести за собою, знаходити однодумців, союзників. Тому організація практичних занять зі студентами, що проводяться безпосередньо в закладах освіти, де на конкретних прикладах показуються ті або інші досягнення, а також ті або інші недоліки роботи учителя фізичної культури.

Такі заняття проводилися в процесі вивчення курсів: «Педагогіка», «Зміст і види професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту» та ін.

Отже, орієнтація педагогічного процесу на суб'єктну позицію студента як носія загальнолюдських і культурних цінностей викликає в нього потребу до постійного самовдосконалення (самоосвіти, саморозвитку, самовиховання) та сприяє розвитку його педагогічної майстерності.

Ця характеристика є показником цілісності особистості, якості її особистісних і професійних компонентів, що сформувалися в результаті саморозвитку та інтеріоризації зовнішніх впливів освітнього середовища, а також відображення складних соціально-педагогічних змін, що відбуваються в освітньому процесі. Саме тому ми використовуємо можливості освітнього процесу за рахунок педагогічної підтримки становлення індивідуальності студента та наповнення професійних знань особистісним змістом.

Для успішної організації цього процесу під час вивчення психолого-педагогічних навчальних дисциплін і спецкурсу застосовувалися такі технології навчання: інтерактивні, проектного навчання, тренінгові, інформаційні для розвитку навичок спілкування, продуктивної взаємодії і конструктивної критики, що сприяло удосконаленню особистісного та ціннісного компонента педагогічної майстерності студентів.

Використання активних методів навчання, а саме: аналіз проблемних педагогічних ситуацій, практикум-гра «Корзина почуттів»; організація так званих «ситуацій успіху», ділові і рольові ігри, дискусія, мозковий штурм, метод кейсів, метод незакінчених речень та ін., відвідування педагогічного гуртка, складання індивідуальної програми професійного та особистісного зростання, самовдосконалення, створення спеціалізованого словника, написання творчих робіт «Мій улюблений вчитель», «Вчитель фізичної культури майбутнього» підвищило пізнавальну активність студентів до розвитку педагогічної майстерності.

Висновки. У результаті застосування активних методів навчання разом із традиційними формами занять використовувались лекції-бесіди, проблемні лекції, лекції-консультації, лекції із запланованими помилками. Моделювання й аналіз проблемних ситуацій, участь у ділових і рольових іграх, навчальних дискусіях забезпечили розвиток продуктивного професійного спілкування студентів, трансформацію засвоєних знань у внутрішній план дій, що підтвердило високий потенціал новітніх освітніх технологій для оволодіння педагогічною майстерністю майбутніми учителями фізичної культури.

Включення студентів до особистісно-зорієнтованої діяльності через використання новітніх освітніх технологій та упровадження у навчальний процес спецкурсу «Основи розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури» уможливило розкриття потенціалу кожного майбутнього учителя фізичної культури. Комплексне дотримання вище перерахованих педагогічних умов забезпечило результативність розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки.

Література

1. Демченко І.І., Максимчук Б.А., Протас О. Л., Козій О. М., Демчишина О. В., Сагач О. М., Плетеницька Л. С., Максимчук І. А. Динаміка розвитку педагогічної майстерності та взаємодія факторів її формування / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – Випуск 1 (121) 20. – с. 114 (С. 34-39)

2. Максимчук Б., Максимчук І. Освітні технології розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури / Традиції та інновації в сучасній педагогічній діяльності: європейський вимір. Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2019. 96 с. (С. 50-52)

3. Максимчук І. А., Малихін А. О., Демченко І. І., Височан Л. М., Філоненко Л. В., Білозерська Г. О., Лісниченко Ю. М., Максимчук Б. А. Структура педагогічної майстерності у контексті інтровертних характеристик фахівця / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019 – Випуск 12 (120) 19. – 123 с. (С. 82-89)

4. Бабій І. В., Максимчук Б. А., Малихін А. О., Сивохоп Е. М., Короткіх М. А., Грицун Ю. М., Маляр Н. С., Максимчук І. А. Історичні передумови розвитку педагогічної майстерності / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019 – Випуск 11 (119) 19. – 191 с. (С. 12-18)

5. Максимчук Б. А., Овчарук В. В., Карасевич С. А., Овчарук В. Г., Петришин П. В., Шкірта М. І., Трифан О. М., Максимчук І. А. Педагогічна майстерність майбутніх учителів фізичної культури як предмет наукових досліджень / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019 – Випуск 11 (119) 19. – с. 191 (С. 129-134)

6. Максимчук Б. А. Аналіз нормативно-правової бази підготовки майбутніх учителів фізичної культури в контексті розвитку їхньої педагогічної майстерності / Б. А. Максимчук // Педагогічний альманах: збірник наукових праць : – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Випуск 41. – С. 106-112.

7. Максимчук Б. А. Педагогічна майстерність учителів фізичної культури як предмет наукових досліджень / Б. А. Максимчук // Таврійський вісник освіти : – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. № 2 (66). – С. 12-22.

8. Максимчук Б. А. Сучасний стан розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури / Б. А. Максимчук // Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. – Київ, 2019. – Вип. 3 (111) 19. – С. 92–97.

9. Рабійчук С. О., Ребрина А. А., Максимчук Б. А., Максимчук І. А. Система ціннісних орієнтацій професійної діяльності волонтера / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. – 2019. – Випуск 57. -208 с. (С. 137-144)

10. Максимчук Б. А. Використання новітніх освітніх технологій розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури / Актуальні проблеми вищої професійної освіти. VII Міжнародна науково-практична конференція 22 березня 2019 року / Національний авіаційний університет, Київ, 2019. С. 89-90 <http://krppo.nau.edu.ua/files/Konfer2019.pdf>

11. Максимчук Б. А., Максимчук І. А. Формування елементів педагогічної майстерності у майбутніх соціальних працівників : Навчальний посібник / уклад.: Максимчук Б. А. – Вінниця, 2019. – 99 с.

12. Демченко І. І., Максимчук Б. А., Протас О. Л., Предик А. А., Височан Л. М., Плетеницька Л. С., Литвиненко В. А., Максимчук І. А. Структурне різноманіття педагогічних здібностей учителя початкової школи / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – Випуск 2 (122) 20. – 203 с. (С. 40-47)

13. Максимчук І. А., Сагач О. М., Демченко І. І., Фурдуй С. Б., Максимчук Б. А., Протас О. Л., Межиловська Л. Й., Кузько Е. О. Саморозвиток у контексті формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – Випуск 2 (122) 20. – 203 с. (С. 88-95)

14. Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V., Matviichuk, T., Kovalchuk, A. ... Maksymchuk, I. (2019). Designing cloud-oriented university environment in teacher training of future physical education teachers. *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (4), 1323-1332.

15. Maksymchuk, I., Maksymchuk, B., Frytsiuk, V., Matviichuk, T., Demchenko, I., Babii, I. ... Savchuk, I. (2018). Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. *Journal of Physical Education and Sport*, 18 (2), 810–815.

Reference

1. Demchenko I. I., Maksymchuk B. A., Protas O. L., Koziy O. M., Demchishina O. V., Sahach O. M., Pletenytska L. S., Maksymchuk I. A. (2020). Dynamics of development of pedagogical skills and interaction of factors of its formation. *Scientific Journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University*, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 1 (121) 20. 114 (34-39).

2. Maksimchuk B., Maksimchuk I. (2019). Educational technology of pedagogical skill development at future teachers of physical culture. Traditions and innovations in modern pedagogical activity: European dimension. Collection of scientific works on the materials of the scientific and practical conference. Ismail, 96. (50-52).

3. Maksymchuk I. A., Malikhin A. O., Demchenko I. I., Vysochan L. M., Filonenko L. V., Bilozerska H. O., Lisnichenko Y. M., Maksymchuk B. A. (2019). Structure of pedagogical skills in the context of introverted characteristics of the specialist. *Scientific Journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University*, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 12 (120) 19, 123 (82-89).

4. Babiy I. V., Maksymchuk V. A., Malykhin A. O., Syvokhop E. M., Korotkikh M. A., Grytzun Y. M., Maliar N. S., Maksymchuk I. A. (2019). Historical prerequisites for pedagogical skills development. *Scientific Journal of M.P. Dragomanov*

- National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 11 (119) 19, 191. (12-18).
5. Maksymchuk B. A., Ovcharuk V. V., Karasevich S. A., Ovcharuk V. H., Petryshin P. V., Shkirta M. I., Trifan O. M., Maksymchuk I. A. (2019). Pedagogical skill of physical culture future teachers as a subject of scientific research. Scientific Journal of M.P. Drahomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 11 (119) 19, 191 (129-134).
6. Maksymchuk B. A. (2019). Analysis of the legislative framework for training of future teachers of physical culture in the context of the development of their pedagogical skills. Pedagogical almanac: collection of scientific works. Kherson, 41. 106-112.
7. Maksymchuk B. A. (2019). Pedagogical skill at teachers of physical culture as a subject of scientific research. Tavriyskyi bulletin of education. Kherson, 2 (66), 12-22.
8. Maksymchuk B. A. Modern state of development of pedagogical skill of physical culture future teachers. (2019). Scientific Journal of M.P. Drahomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 3 (111) 19. 92-97.
9. Rabiychuk S. O., Rebryna A.A., Maksymchuk B. A., Maksymchuk I. A. (2019). The system of value orientations of professional activity of the volunteer. Scientific notes of Mykhailo Kotsyubynskyi Vinnitsa State Pedagogical University, Series: pedagogy and psychology, 57. 208. (137-144).
10. Maksymchuk B. A. (2019). Using the Latest educational technologies for the development of pedagogical skills of future teachers of physical culture. Topical Problems of Higher Vocational Education. Kiev, 89-90 <http://kpppo.nau.edu.ua/files/Konfer2019.pdf>
11. Maksymchuk B. A., Maksymchuk I. A. (2019). Formation of elements of pedagogical skill in future social workers. Tutorial. Vinnitsa, 99.
14. Demchenko I. I., Maksymchuk B. A., Protas O. L., Predyk A. A., Vysochan L. M., Pletenytska L. S., Lytvynenko V. A., Maksymchuk I. A. (2020). Structural variety of pedagogical abilities at primary school teacher. Scientific Journal of M.P. Drahomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 2 (122) 20. 20. (40-47).
15. Maksymchuk I. A., Sahach O. M., Demchenko I. I., Furdy S. B., Maksymchuk B. A., Protas O. L., Mezhylovska L. Y., Kuzko E. O. (2020). Self-education in the context of the formation of pedagogical skills of the future teacher. Scientific Journal of M.P. Drahomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 2 (122) 20. 203 (88-95).
16. Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V., Matviichuk, T., Kovalchuk, A. ... Maksymchuk, I. (2019). Designing cloud-oriented university environment in teacher training of future physical education teachers. Journal of Physical Education and Sport, 19 (4), 1323-1332.
17. Maksymchuk, I., Maksymchuk, B., Frytsiuk, V., Matviichuk, T., Demchenko, I., Babii, I. ... Savchuk, I. (2018). Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. Journal of Physical Education and Sport, 18 (2), 810-815.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2020.5(125).08

УДК [793.3:796.06+796.015.134]

Горбенко О.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Лисенко А.О.
старший викладач
Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків

МЕТОДИКА СУДДІВСТВА ТАНЦЮВАЛЬНИХ ПАР НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ТЕХНІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

У даній статті на основі аналізу та систематизації літературних джерел теоретично обґрунтована методика суддівства танцювальних пар на різних етапах технічного вдосконалення. Саме специфіка європейської і латиноамериканської програми проявляється не тільки в інтеграції спортивної, культурної, естетичної та художньої діяльності, як поєднання елементів спорту та мистецтва, але і в комплексному підході до виховання особистості та формуванню творчого культурного середовища, що допомагає усунути традиційний пріоритет цінностей фізичного розвитку над духовним становленням людини у процесі спортивної діяльності. У свою чергу специфіка спортивних танців, в області танцювального спорту, визначається різноманітними руховими діями, що синхронно виконуються танцювальними дуетами під музичний супровід. При пересуванні по паркету паралельно або послідовно з'єднуються повороти або обертання, підйоми і спуски, нахили, окремі рухи рук і ніг, голови, послідовні рухи окремих частин корпусу. Так як, саме методика суддівства танцювальних пар на різних етапах технічного вдосконалення передбачає детальний розгляд кожного відрізка часу під час виступу танцювальних пар

Ключові слова: індикативні якості, підготовка, спортивні танці, суддівство, спортсмени, танцюристи.

Горбенко Е.В., Лисенко А.А. Методика судейства танцевальных пар на разных этапах технического совершенствования. В данной статье на основе анализа и систематизации литературных источников теоретически обоснована методика судейства пар на разных этапах технического совершенствования. Именно специфика европейской и латиноамериканской программы проявляется не только в интеграции спортивной, культурной,